

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

«Kmetovalec» izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatise iz «Kmetovalca» so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 20. V Ljubljani, 31. oktobra 1907. Leto XXIV.

Obseg: Slepjarjenje s Tomasovo žlindro. — Novi vinski zakon. — Zložba gospodarskih zemljišč ali komasacija. — Kmetijske razno-terosti s podobami. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva — Tržne cene. — Inserati.

Slepjarjenje s Tomasovo žlindro.

Nekteri trgovci, zlasti eden iz Trsta, ponujajo pri nas na Kranjskem in na Primorskem Tomasovo žlindro po 5 K 75 h 100 kg postavljeno na kolodvor v Trstu in pravijo, da je ta žlindra 17 do 19 odstotna.

Kdor pozna kupčijo s tem blagom, tisti ve, da je ponujanje žlindre, ki more imeti dva odstotka manj ali več fosforove kisline, samonasebi že čisto navadno sleparstvo, in kdor tako ravna, se mu ne sme zaupati, da bi tudi drugače ne sleparil.

V vsej Evropi imamo tri velike skupine, ki prodajajo Tomasovo žlindro na podlagi skupnega dogovora pod enimi in istimi pogoji. Ena taka skupina je v Pragi, ki pa zaradi drage voznine za južno Avstrijo, torej za nas, ne hodi v poštev. Druga skupina je na Angleškem, in ta glasom dogovora v Avstrijo sploh ne sme prodajati. Tretjo skupino tvorijo nemške in belgijske tvornice, ki imajo največ blaga v roki, ki ga pošiljajo čez morje v Trst, in tega mi dobivamo. Tomasovo žlindro, ki jo ponujajo pri nas tržaški in drugi trgovci, je vsa od berolinskih tvornic.

Vse tvornice Tomasove žlindre prodajajo svoje blago po cenah, ki jim je podlaga vsebina, to so odstotki fosforove kisline. Cena torej velja za 16-, 17-, 18- itd. odstotno Tomasovo žlindro, in nobena tvornica ne ponuja blaga za enotno ceno, če ima žlindra 17 do 19 odstotkov. Trgovci sami delajo take neumne in obenem sleparske ponudbe, ki imajo namen edino le kmeta slepariti.

Trgovec je kupil od berolinskih tvornic Tomasovo žlindro z natanko zaznamovano vsebino in jo je moral tako plačati, kakor kaže na vreči zaznamovana vsebina, ki pa, mimogrede bodi omenjeno, tudi ni vselej zanesljiva.

Če tržaški ali kateri drug trgovec ponudi 17- do 19odstotno blago, potem sme kupec biti zagotovljen, da bo dobil v najboljšem slučaju le 17odstotno blago, kajti 19odstotna žlindra je danes za 67 vinarjev dražja kakor 17odstotna. Iz tega sledi, da je omenjanje 19 odstotkov le limanica, ki nanjo kmete lovijo.

Označeni trgovci se sploh zanašajo na nebrzičnost ali pa na nevednost kmetov, češ da prejetega blaga sploh ne bodo dali preiskati po kakem kemijskem preskušališču. Oni pošljejo zato račun v trdni nadi, da bo kmet Tomasovo žlindro plačal, ne da bi jo dal preiskati in ne da bi prišel na sleparijo.

Mi n. pr. dobro vemo, da danes v Trstu sploh ni nobene druge žlindre kakor samo 16odstotna, in če kak tamošen trgovec pošlje 17- do 19odstotno blago, bo prav gotovo v resnici poslal le 16 odstotno. Ti trgovci tudi ne jamčijo za vsebino fosforove kisline, in če jih kdo trdo prime, pa pravijo, da naj se dá žlindra preiskati in kolikor vsebina kaže, tako naj se plača. Pri tem imajo zopet svoje sleparske nakane. Preskušnja stane denar, in le tisti, ki vzame cel vagon, ima pravico do brezplačne preskušnje. Navadni odjemalci ali kmetje, četudi kupijo cel vagon, niso poučeni, kako se pravilno iz celega vagona vzame vzorec za preskušnjo, in ker ga navadno pravilno ne vzamejo, in sicer proti predpisom berolinskih tvornic, pa trgovci potem ugovarjajo resničnosti preskusa, ker vzorec ni bil prav vzet, in v slučaju pravde kmet podleže.

V prav zadnjem času se je dognalo, da je neki tržaški trgovec proti dogovoru poslal namesto 18odstotne žlindre 17odstotno, vreče so tudi bile zaznamovane s številko „17“, a pravilna preskušnja je dognala, da poslano blago ni imelo niti celih 16 $\frac{1}{2}$ odstotkov fosforove kisline. Po določitih berolinskih in vseh drugih

tvornic Tomasove žlindre, ki jamčijo za vsebino, je dovoljena razlika $\frac{1}{2}$ odstotka, in če je večja, jo mora tvornica povrniti.

C. kr. kmetijska družba ožigosa to sleparjenje s Tomasovo žlindro v dogovoru z „Gospodarsko zvezo“ v Ljubljani in torej svari kmetovalce pred takimi trgovci in agenti s Tomasovo žlindro.

Imenovana zastopa jamčita za vsebino fosforove kisline od prodane Tomasove žlindre in zato imata oba iste cene, ki so danes sploh mogoče, in je izključeno, da bi kdo na pošten način mogel Tomasovo žlindro ceneje oddajati.

Vsled dobljene izkušnje smo upravičeni izreči sumnjo, da izvestni trgovci devljejo slabše blago v vreče, ki so zaznamovane z višjo vsebino fosforove kisline. Preiskala se je n. pr. Tomasova žlindra takih trgovcev in je imela manj fosforove kisline kakor je bilo na vreči zaznamovano, dočim tisto blago, ki ga prejema kmetijska družba ali „Gospodarska zveza“, ima redno večjo vsebino kakor kaže vreča. Iz tega sledi, da so tvornice poštene in vsaj kmetijskim zastopom v bojazni pred preiskavo pošiljajo zajamčeno dobro blago. Kdor torej noče biti osleparjen, ta naj ne kupuje Tomasove žlindre od ožigosanih trgovcev in agentov ter naj se rajši obrne do kmetijskega zastopa, kamor je včlanjen.

Zavedne kmetovalce, kmetijske podružnice in zadruge opozarjamo na tu opisana dejstva ter jih prosimo naj v tem zmislu pouče svoje manj zavedne tovariše.

Tvornice za Tomasovo žlindro jamčijo le za pošiljatve v celih vagonih. Vzorce za preskušnjo je vzeti na naslednji način: Z nalašč za to prirejenim svedrom je iz vsake pete vreče vzeti poskušnjo, ki naj se potem na suhi podlagi dobro zmeša in spravi v primerno suho steklenico, ki se zamaši in zapečati s pečatom prejelnika in priče. Poskušnjo naj vzame kupec, oziroma prejelnik ali njegov pooblaščenec, v navzočnosti nepristranske priče, ki se mora o namenu vse zadeve poprej poučiti. Na steklenico je prilepiti listek, kamor je zapisati število vagona, železniško postajo, odkoder je bila Tomasova žlindra poslana, datum in ime tvornice, potem število vreč, težo, znamko in zajamčeno vsebino fosforove kisline. Za vsak vagon je vzeti, posebno poskušnjo v tri steklenice ter mora biti v vsaki najmanj 250 g na popisani način vzete žlindre. Vse tri steklenice za vsak vagon je pravilno popisati in izpolniti je tri svedočbe o vzeti poskušnji, ki jih mora podpisati prejelnik ali njegov pooblaščenec in omenjena nepristranska priča. Ena steklenica s poskušnjo se mora takoj poslati na kako kemijsko preskušališče, ki je v tovrstno pooblaščen. Za Kransko je pooblaščen kmetijsko-kemijsko preskušališče za Kranjsko v Ljubljani. To je nakratko in površno povedano, kako je postopati, a podrobno navodilo za to postopanje je dobiti s tiskanimi golicami vred pri tvrdki „Thomasfosfatfabriken“, Berlin W., Karlsbad 17, in tudi vsak trgovec jih ima dovolj v zalogi. Tisti trgovec, ki bi ne hotel Tomasove žlindre z jamstvom prodati in postreči isto zadevnimi navodili in tiskanimi svedočbami, kaže stem že naprej svojo sumljivost in se lahko smatra za sleparja, in zato moramo pred njim svariti.

Novi vinski zakon.

S 1. decembrom t. l. stopi v veljavo nov zakon, ki ureja promet z vinom, z moštom in z vinsko drozgo.

Zakon je velike važnosti za naše vinčake in tudi vinske trgovce, zato v nastopnem objavimo njega glavna določila, ki naj si jih vsakdo dobro zapomni, ki vino prideluje ali prodaja. Zakon bo dobil šele sedaj pravo veljavo, ker se je glasom nove nagodbe tudi Ogrska zavezala vpeljati enaka zakonita določila.

Določila novega zakona so:

§ 1.

Za promet z vinom, z moštom in z vinsko drozgo ostanejo poleg določil novega zakona še vedno veljavna zakonska določila glede prometa z živili.

§ 2.

Za vino je smatrati pijačo, ki nastane vsled kipeanja mošta, ki je iz zmečkanih svežih vinskih jagod. Pod določila tega zakona ne spadajo vina iz sadja, drugih jagod in iz sladu ter medica. Ravnotako so izvzete lekarniško prirejene pijače, ki jih najvišja zdravstvena oblast priznava za zdravilna vina (§ 2.).

§ 3.

Za ponarejanje vina ter mošta ni smatrati ali sploh niso kazniva naslednja dejanja:

- Vsa opravila umnega kletarstva, vstevši ona, ki naj naredi vino ali mošt trpežen, in sicer tudi tedaj, če se primeša majhna množina neškodljivih snovi, in če se ne pridene več kakor 1 % špirta. Tu se misli posebno na čiščenje vina z mehaniškimi čistili, potem žveplanje, pokipevanje, posveženje z ogljikovo kislino in razbarvanje z očiščenim lesnim ali kostnim ogljem.
- Mešanje vina z vinom ali z vinskim moštom.
- Zmanjšanje kisline s pomočjo čistega ogljikovokislega apna (mramorjevega praška).
- Zdravljenje obolelega vina z največ 1 g vinske kisline na 1 l ali z največ 5 g natrijevega bisulfitna na 1 hl vina.
- Barvanje vina s pomočjo tropin črnega grozdja ali s karamelom (praženim sladkorjem).

Vlada je upravičena po zaslišanju strokovnih zastopov dovoliti še druga kletarska opravila in dodatke k vinu ter določeno množino dodatkov izpremeniti, vendar mora take izpremembe prijaviti državnemu zboru.

§ 4.

Predstoječa določila 3. § tega zakona tudi veljajo za oslajena, za peneča in dišeča vina. — Pri izdelovanju sladkega desertnega vina je dovoljena poraba čistega navadnega sladkorja, rozin in sladkorja v taki množini, da izdelek končno nima več kakor 22 $\frac{1}{2}$ % alkohola v sebi. — Pri izdelovanju dišečih vin so vrhutega devoljene primesi, ki delajo nameravani okus. — Za izdelovanje penečih vin so dovoljene tudi primesi, ki povzročajo primerno kislobo in dišavo, ki so pa drugače glasom § 6. prepovedane. Kdor hoče oslajena, peneča in dišeča vina izdelovati, mora to naznaniti politični oblasti prve stopnje (okrajnemu glavarstvu) in prostore, kjer ta vina izdeluje in prodaja, zaznamovati.

§ 5.

Primeševanje čistega navadnega sladkorja k vinu ali moštu, razen v slučajih § 4., se dovoli od slučaja do slučaja na podlagi neolkovane prošnje posameznikom, celim občinam ali celim pokrajinam, kadar se pridela slab mošt. Tako dovoljenje izda okrajno glavarstvo posameznikom, celim občinam ali pokrajinam in deželna politična oblast več političnim okrajem naenkrat.

Kdor vinu ali moštu (izvzemši v slučajih § 4.) brez dovoljenja politične oblasti primešava sladkor ali prodaja oslajeno vino ali mošt in je vedel, da se je oslajenje vršilo brez dovoljenja, ta zapade kazni do 1000 K in zaporu do enega meseca.

§ 6

Vsa druga dejanja so prepovedana po §§ 11. in 12. glede prometa z živili. Zlasti je smatrati za ponarejanje vina, v kolikor §§ 3. in 4. tega zakona izrecno ne dovoljujeta izjeme, primeševanje naslednjih snovi: Sušenega sadja (rozin), fig, rožičev, rastlin in rastlinskih delov, ki vsebujejo sladkor, ali izvlečkov iz njih, umetnih sladkih snovi, kakor saharina, dulcina itd., glicerina, škrobnega sladkorja, nečistega špirta, tamarind in izdelkov vsake vrste iz tamarind, sadnega vina ter sadnega mošta, gume in snovi, ki povečajo ekstrakt, dišečih snovi, esenc, ostankov od izdelovanja konjaka, barvil, kislin, kislih snovi, raztopnega galuna, soli, barijevih, stroncijevih in magnezijevih spojin, mavca, borove kisline, boraksa, salicilne kisline, formaldehida, raztopnih spojin fluorja in sploh zmesi, ki vsebujejo ktero teh snovi.

§ 7.

Za goljušivo označenje v zmislu §§ 11. in 12. zakona o živilih je zlasti smatrati:

1. Imenovati vino ali mošt, ki je bil oslajen s sladkorjem, za „naravno“ ali „izvirno“ vino ali mošt; tudi je prepovedano kako imenovanje, ki bi utegnulo zbuditi mnenje, da se ni zvršil kak tak dodatek. To velja vrhutega tudi za sladka desertna vina v slučaju, če so se naredila iz suhega grozdja ali če se je porabilo več kakor 1 % špirta.

2. Imenovati vino dišeče ali začinjeno, če ga za takega ni spoznati.

§ 8.

Prepovedano je delati za prodaj, v prodaj ponujati in prodajati:

1. vinu podobne ali z vinom mešane pijače, razen v 2. § imenovanih;

2. zmesi, ki so zbog svoje sestave namenjene za izdelovanje vinu podobnih pijač ali pijač, ki so z vinom pomešane.

Kdor to prepoved prelomi, zakrivi prestop, ki se kaznuje po § 10. zakona o živilih.

Z vinom pomešane pijače v zmislu zakona so:

- a) petijot, t. j. pijača, ki se naredi s kipenjem ali z izluženjem pokipelih ali nepokipelih grozdnih tropin z vodo, brez dodatka ali s kakim drugim dodatkom;
- b) razmnoženo vino, t. j. pijača iz vinskega mošta ali vina, ki se mu je dodala voda brez dodatka ali s kakim drugim dodatkom;
- c) drožno vino, t. j. iz vinskih drož z vodo narejena pijača brez dodatka ali s kakim drugim dodatkom;
- d) zmesi iz vina in pijač, ki imajo vino v sebi, s sadnim moštom, z jagodnim vinom, z medico ali s tekočinami, ki so vinu podobne.

§ 9.

Napravljanje petijota za dom (za obitelj, posle in uslužbenice) je dovoljeno, če se naznani pristojnemu županstvu in se naznani množina.

Posode, kjer se petijot dela in hrani, morajo imeti napis, ki izključuje vsak dvom, kaj je v njih. Podrobnosti glede tega se določijo z izvršilno naredbo k temu zakonu.

§ 10.

Vsakdo, ki ima vinsko klet, hram ali druge prostore, kjer se izdeluje vino v svrhu prodaje, mora imeti v teh prostorih na vidnem mestu obešen razločen ponatis §§ 2. do 14. tega zakona.

§ 11.

Kdor krši določila zadnjega odstavka 4. § in določila §§ 9. in 10. ter izdane izvršilne naredbe glede 9. § tega zakona, ga mora kaznovati politična oblast prve stopnje z denarno globo do 200 K ali z zaporom do 14 dni.

§ 12.

K shrambam, kamor imajo pravico priti po določilih 3. § zakona o živilih nadzorovalne osebe v svrhu uradnega postopanja, oziroma kjer je po 4. § zakona o živilih vršiti nadziranje, spadajo vse kleti in drugi prostori, ki se rabijo za napravlanje, hranjenje in prodajo vina ter vinskega mošta.

Nadziralne osebe imajo pravico priti v te prostore v svrhu zvrševanja tega zakona podnevu, pa tudi ponoči, če se upravičeno lahko misli, da se tudi ponoči dela.

§ 13.

V svrhu zvrševanja in nadziranja predpisov tega zakona je kleti in shrambe tistih oseb (vinščakov, vino-tržcev gostilničarjev itd.), ki se pečajo z vinsko kupčijo, tuintam uradno pregledati.

Za zvrševanje tega nadziranja je imenovati posebno strokovno naobražene, zaprisežene državne kletarske nadzornike, in sicer po priporočilu dotičnega deželnega zbora. V vsaki deželi je nastaviti enega takega kletarskega nadzornika, po potrebi tudi več, ali pa se more za več dežel skupaj tak nadzornik nastaviti. Kletarski nadzorniki so podrejeni deželni politični oblasti in kot najvišji stopnji kmetijskemu ministrstvu.

Kletarski nadzorniki so s prisego zavezani tajno obdržati razmere obrata in kupčije in smejo naznaniti le nezakonitosti; zlasti ne smejo nikomur izdati tistih uredeb, načinov izdelovanja in posebnosti, ki jih vinščak ali podjetnik tajne imenuje.

Glede nadziranja in pravic kletarskih nadzornikov veljajo tozadevna določila zakona o živilih.

§ 14.

Določila tega zakona glede vina in vinskega mošta veljajo tudi za vinsko drozgo.

§ 15.

Ta zakon stopi tri mesece po njegovi objavi v veljavo.

Istočasno je razveljavljen zakon z dne 21. junija l. 1880., drž. zak. št. 120., ki se tiče izdelovanja in prodaje vinu podobnih pijač.

§ 16.

Zvršitev tega zakona je poverjena kmetijskemu, trgovskemu, pravosodnemu in ministrstvu za notranje zadeve.

Zložba gospodarskih zemljišč ali komasacija.

Piše D. Gustinčič, asistent c. kr. agr. komisije v Ljubljani.

(Dalje.)

In to je čisto naravno, saj je komasacija predpogoj vsega umnega poljedelstva. Z njo padejo vse velike težkoče in napake, ki so našteje v prejšnjem odstavku. Kmet ima vso rodovitno zemljo v enem

samem kosu. Stem se zmanjšajo stroški za obdelovanje, olajša se privajanje in odvajanje, hrani se živina in orodje, seme in čas. Posestvo je vedno pod lastnim nadzorstvom, in tako se zmanjša nevarnost pred poljskimi tatovi in odpadejo stroški za poljskega čuvaja. Kmetija dobi večjo stalnost, oblike kosov se izboljšajo in meje in preske, ki zavzemajo prej rodovitno in obdavnico zemljo, odpadejo ali se vsaj zelo zmanjšajo. Prepiri in tožbe so redkejše in kmetovalec dobi več veselja do izboljševanja zemlje in intenzivnejšega obdelovanja. V Ober-Siebenbrunnu se je dognalo, da se je pridelalo takoj prvo leto po zložbi povprečno na vsakem posestvu za 189 K 8 h več kakor prej. V Lazah (Lasse na Niž. Avstrijskem), kjer so se izvršila poleg komasacije še neka druga izboljšanja, se je cenila vsa zemljiška posest po zložbi za 1.121.750 K više kakor prej. Toda natančneje o tem hočem govoriti pozneje v odstavku o zložbenih stroških.

Če bi hoteli poljedelstvo v resnici temeljito preustrojiti in doseči največje mogoče uspehe v njem, potem bi morali seveda opustiti tudi naš današnji vaški sistem, t. j. prezidati bi se moralo vsako gospodarsko poslopje neposredno na zemljišče samo. Tako preosnova se imenuje „osamočenje“, in pripomniti hočem, da so se taki poskusi na Bavarskem in Šlezvik-Holštajnskem tudi resnično že izvršili in krasno obnesli. Pri nas, ki moramo računati seveda s povsem drugimi razmerami, seveda ni misliti na tako temeljito preosnovo, a navedel sem to, da uvidi naš kmetovalec, kako podjeten je njegov vrstnik v tujini, da se osrči in skuša doseči vsaj popolnoma možno. Uspehi vsake agrarske operacije so v prvi vrsti odvisni od kakovosti zemlje, in jasno je, da ne more n. pr. komasacija na Krasu nikoli priti do popolne veljave.

V Avstriji smo, kar se tiče komasacije, kakor sploh v marsičem, daleč za Nemčijo. Prvi zložbeni poskusi so se začeli izvršiti šele l. 1889., in sicer na Niž. Avstrijskem v Ober-Siebenbrunn in Raasdorfu*). Ta dva poskusa, ki o njih hočem pozneje obširneje govoriti, sta se izvršila na deželne stroške, in dasi sta bila prva, lahko rečemo, da sta krasno uspela in sta kmalu našla več posnemovalcev. Do l. 1900. se je začelo na Niž. Avstrijskem 32 zložbenih operacij v obsegu 39.810 ha in v 2790 udeleženci; na sosednjem Moravskem pa 24 v obsegu 11.265 ha in s 3050 udeleženci**. Najbolj cvete komasacija na Ogrskem in predvsem v kneževini Erdeljski, kjer jo vršijo skoraj izključno civilni zemljemerci.

Če hočemo uspešno vršiti zložbe, pa nam je treba poleg dobre volje od strani kmetovalcev in oblasti tudi deželnih zakonov ali pravil, ki se imajo po njih vršiti. Ta so neobhodno potrebna, ker državni zložbeni zakon (od 7. rožnika 1883.) nam podaja samo glavne obrise in torej ne zadostuje. Deželni zbor kranjski se je za ta zakon tudi že pobrigal*** in na interesentih je, da se z njim okoristijo.

Naj pripomnim končno še nekaj: Georg Friebe, zemljemerec kraljeve generalne komisije v Breslavi, pravi v uvodu k predavanjem „O tehniški izvršitvi

zložbe po pruskem sestavu*), da zemljemerec lahko največ pripomore k temu, da se kmet zavzame za zložbo. Geometer mora biti kmetu naklonjen in mu dati na vsako vprašanje pojasnilo. V kraju operacije naj prireja predavanja o komasaciji, v kar je edino praktični zemljemerec poklican, ki pozna to vprašanje temeljito z gospodarskega in s tehniškega stališča. In na ta način bomo res najprej privedli poljedelca do pravega upoštevanja zložbenih koristi in pomagali našemu poljedelstvu do časa primerne razvoja.

3. Kako se zložba začne in vrši.

Zložba se začne vršiti na izrecno željo posestnikov ali pa tudi proti njih želji in volji, in to tedaj, če je zložba predpogoj, t. j. neobhodno potrebna za izvršitev kake vodne naprave. Če naj se začne zložba na željo interesentov, tedaj je potrebno, da se ti dvakrat zanjo izrečejo (jo provocirajo). Proti njihovi volji se izvrši le tedaj, če v to privoli deželni odbor.

Glede naznanila, prijave ali provokacije za zložbo s strani udeležencev določuje ukaz ministrov za kmetijstvo, za notranje stvari, za pravosodje in za finance naslednje:

§ 68. Kadar hoče najmanj polovica vseh posestnikov istega zloženega ozemlja zahtevati zložbo, tedaj je dotični predlog pismeno naznaniti ali ustno dati na zapisnik pri političnem okrajnem oblastvu (okrajnem glavarstvu), pri kakem v tem političnem okraju poslujočem krajnem komisarju, pri kakem advokatu ali pri kakem c. kr. notarju, da ga takoj pošlje načelniku deželne agrarne komisije**).

Predlog mora obsegati:

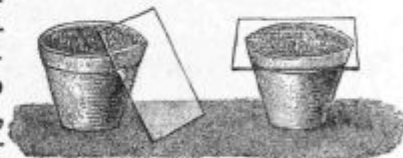
- a) vsaj splošno označeno zloženega ozemlja;
- b) dozdevno število neposredno udeleženih;
- c) imena predlagateljev.

Predlog je (od strani oblastev) takoj poslati načelniku dež. agr. komisije, da se po političnem okrajnem oblastvu, po krajnem komisarju ali pa po posebnem odposlanstvu, če je treba tudi poizvedovanju na mestu samem v toliko priredi, da ga more potem vzeti deželna komisija v pretres v zmislu § 69. z. l. z. (Dalje prih.)

Kmetijske raznoterosti s podobami.

Vzgoja rastlin iz drobnega semena.

Če hočemo vzgojiti sadik raznih povrtnih rastlin, zlasti cvetic, ki imajo prav fino in drobno seme, moramo pravilno ravnati, če naj dosežemo kaj uspeha. To velja posebno tedaj, če vzgajamo sadike proti koncu zime ali zgodaj spomladi, ko je vnanja toplota še zelo nizka. V tem slučaju si take sadike najlažje vzgojimo v cvetičnikih, ki jih hranimo na oknih. Ker pa takega finega semena, na pr. od begonij, kalceolarij, glocksinij itd., ne smemo pokriti s prstjo, moramo na drug način skrbeti, da mu ohranimo potrebno vlago. Kako se zaliva setev finega semena smo povedali v

Podoba 111.

*) Glej: Die Zusammenlegung der landwirtschaftlichen Grundstücke in den Gemeinden Ober-Siebenbrunn und Raasdorf. K. k. Ackerbauministerium. Wien. 1892.

**) Primerjaj: Zusammenlegung der landwirtschaftlichen Grundstücke in Verbindung mit der Teilung gemeinschaftl. Grundstücke und der Herstellung von Entwässerungsanlagen im Gebiete der Gemeinde Lasse in Nied. Österreich. K. k. Ackerbauministerium. Wien. 1900. Staatsdruckerei.

*** Dež. zakon z dne 7. listopada 1900. Bamberg & Kleinmayr. Ljubljana.

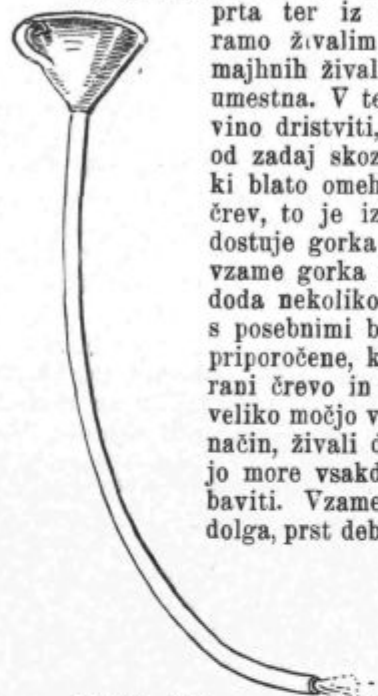
*) Glej: Georg Friebe: »Das technische Verfahren bei den Grundstückszusammenlegungen in Preußen. Berlin. Paul Parey 1903.« To so predavanja z berlinske zemljedelske akademije, kamor je bil avtor opetovano povabljen od nem. cesarja, da predava o komasaciji na podlagi praktičnihkušenj.

**) Naznanilo se tudi lahko pošlje naravnost na deželno komisijo (za Kranjsko v Ljubljano).

13. štev. letošnjega „Kmetovalca“. Voda pa vendar hitro izpuhteva, zato je na primeren način zavirati sušenje. To dosežemo na preprost način, če cvetličnike pokrijemo s šipami, kakor kaže pod. 111. Seveda moramo pokrite cvetličnike zračiti, da odkrivamo šipe, kakor se to godi v gorkih gredah. Pa tudi pri vzgoji vseh drugih rastlin iz semena v cvetličnikih, ki so hranjeni v sobi, se to ravnanje priporoča, ker sobni zrak zemljo močno suši.

Najcenejša dristevna priprava.

Mnogokrat je živina v zadnjih črevih močno za-

Podoba 112.

tekočina, ki s svojo težo prodira daleč v čreva.

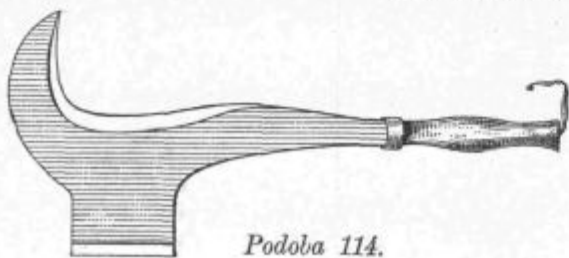
Sekire za obsekovanje oljk.

Pri obrezovanju oljk nam rabijo: oster nož, dobre škarje in ostra sekira za odstranjevanje debelejših vej. Italijani rabijo v to svrhu posebne sekire, ki so prav pripravne. Sekira kakršno nam kaže 113. podoba, nam služi za odstranjevanje debelih vej. Z žlebastim, zakrivljenim dletom, ki je

Podoba 113.

nad ušesi, izrežemo ali iztešemo, kar je gnilega in suhega. S sekiro, ki jo kaže pod. 114., se odstranjujejo tanjše veje,

Podoba 114.

in sicer z zgornjim, zakrivljenim delom, debelejšje veje pa s spodnjim, ravnim rezilom. Ta sekira se vzame na drevo, in ker ima podaljšan in zakrivljen roč, se obesi za porabo na kako vejo. Opisali smo to orodje, ker bere naš list mnogo Slovencev na Primorskem, ki se pečajo z vzgajanjem oljkovega drevja.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 315. Nameravam opitati nekaj živine za mesarja, in sicer s krompirjem, ki sem ga letos veliko pridelal, zato vprašam, **če naj pokladam govedi kuhan krompir ali sirov**, da si prihranim delo in drva? (J. K. pri Sv. M.)

Odgovor: Pokladanje sirovega krompirja v neprevelikih množinah je jako zdravo, ker poživlja prebavljanje in izpraznjevanje črev. Sirov krompir pokladati v večji množini pa more biti tudi škodljivo, zato naj odrasla goved dobiva z ozirom na njeno velikost 3 do 5 kg sirovega krompirja na dan. Če pa hočemo goved najbolj s krompirjem spitati, potem bomo pač pokladali večinoma poparjenega ali kuhanega, ker parjenje in kuhanje krompirja vzame velik del škodljivih snovi. Govedi, ki jo pitamo, moremo z ozirom na njeno velikost pokladati na dan 15 do 25 kg krompirja, in sicer večinoma poparjenega ali kuhanega ter iz zdravstvenih vzrokov moremo del tega krompirja sirovega pomešati med rezanico ali drugo krmo. Kuhan krompir res dela prebavila ohlapna, a to pri pitanju ne šteje veliko, ker traja le kratek čas in potem živina pride k mesarju. Krompir more dati govedi polovico potrebnih redilnih snovi, in ker ima v sebi malo beljakovin, ki tvorijo močno krmo, zato je pri pitanju poleg krompirja, rezanice in sena pokladati tudi kakih močnih krmil, n. pr. otrobov, oljnih tropin itd.

Vprašanje 316. Koliko je resnice na ugodni porabnosti bencinovitih motorjev za gonitev kmetijskih strojev? V moji bližini ima neki obrtnik bencinov motor in silno toži čezenj; ima vse polno popravil in vedno naroča izučene monterje ter se pritožuje, da ga bencin in druge reči silno veliko stanejo. Z druge strani pa zopet trdijo, da so bencinovi motorji dandanes že razmeroma ceni, da se vsak pameten človek v četrtr ure nauči streči mu, da potrebujejo silno malo bencina in da so zato najprikladnejši motorji za kmetijske stroje. (F. D. v Ž.)

Odgovor: Če je bencinov motor popolnoma v redu in ni nikjer nobene napake, potem je podoben žepni uri, ki jo je le redno navijati, da pravilno, gre če je dobro in pravilno vravnana. Zategadelj more birmanski boter dati svojemu birmancu uro, ker ga lahko v par minutah nauči, kako jo je navijati, in ura bo vedno šla tudi otroku-birmancu. Kakor hitro pa neveščak iz radovednosti kaj posega v urno kolesje, se pa ura pokvari in jo more popraviti le izučen urar, ki dela ne zvrši zastoj. Natanko tako je z bencinovimi motorji; dokler je vse v redu, jih more vsak pameten človek po kratkem navodilu spraviti v tek ali jih ustaviti. Bencinov motor ima pa vse polno muh, in če se enkrat ustavi ali se ne da spraviti v tek, ga navaden človek, če je še tako pameten, težko popravi, in poklicati bo moral izučenega veščaka. Bencinov motor je precej komplicirane sestave in kadar nagaja, še celo veščak pred njim stoji kakor tele pred novimi vrati. Motor deluje v štirih taktih in vžiganje razstreljive zmesi iz bencinovega plina in zraka mora biti na sekundo natančno in na pravi takt prirejeno. Vžigalna naprava je posebno občutljiva. Bodisi da se lahko pokvari in če obstoji iz magneta, potem že najmanjše premaknjenje onemogoči delovanje motorja. Magnet se prav hitro prestavi samodsebe, če je na motor obešen stroj, ki se goni. K vsemu temu pridejo še razni stiki električnega toka, ki povzročajo, da električna iskra ne vžiga omenjene plinove zmesi. Mi imamo večletne izkušnje z bencinovimi motorji, zato trdimo, da je pametnemu človeku veliko lažje streči parnemu stroju in ga vzdržati v rednem toku kakor bencinovemu motorju. Vzlic temu, da imajo bencinovi motorji velike prednosti, vendar potrjuje naše trditve dejstvo, kako malo jih je razmeroma v porabi pri kmetijstvu. Bencinov motor tudi ni v resnici tako cen, bodisi njega nakup ali

vzdrževanje. Če je cen in malo močan, potem so njegovi sestavni deli silno drobni, samnasebi ni veliko vreden in komaj se mu pokažejo klesče, pa se že ta ali oni vijak ali del odlomi. Dobro narejen in močan motor je drag, a vzlic temu je muhast in vzdrževanje tudi ni ceno. Za uro in konjsko moč se porabi najmanj tri četrtine *kg* bencina, ki je danes še enkrat dražji, kakor je bil pred enim letom. K vsemu temu pride drago mazanje, ker se morajo rabiti posebna mazilna olja, ki se jih veliko porabi, in če se pravilno ne maže, se kmalu motor na kakem mestu z oljem ali z njegovimi sajami zamaši, in motor se ustavi. Na teoretiške podatke tvorničarjev ni prav nič dati; v praksi je zadeva popolnoma drugačna. Če bi pazniki bencinovitih motorjev za svoje kletvine, ki jih izrečejo v jezi zbog muhavosti bencinovitih motorjev, morali dajati pred Bogom vselej poseben odgovor, potem bi dandanes naš ljubi Bog ne imel drugega opraviti, kakor soditi te vsega pomilovanja vredne paznike. Mi smo odločno za dober in močan bencinov motor za gonjenje kmetijskih strojev, ker ima za manjšega kmetovalca neprimerne prednosti pred drugimi motorji, a le s pogojem, da je paznik motorja v resnici veščak, ki nastalo napako takoj zasledi. Tak veščak pa ni zastoj in zahteva precejšnjo plačo, in sicer leto in dan, ker pri svojem znanju ni nespameten, da bi šel le za kratek čas v službo h kakemu kmetovalcu.

Vprašanje 317. Imam dve po teden stari teleti simodolske pasme, ki imata debele in nekoliko gnojne popke. Nerač bi jih dal zaraditega mesarju, in žrtvoval bi kaj, če bi ti krasni živali mogel za plemo obdržati, zato Vas vprašam, ali so debeli in gnojni popki pri teletih ozdravljivi, in če so, ali taki popki pozneje kaj ovirajo sposobnost za plemenjenje? (V. T. v Č.)

Odgovor: Novorojena teleta simodolske pasme imajo sploh močnejšo popkovino kakor teleta naše domače živine. Da imata Vaši teleti otekel in nekoliko gnojen popek, more biti vzrok napačno ravnanje pri porodu, ali pa tudi zastrupljenje krvi po glivah, ki pridejo iz stelje ali iz hlevskih tal v popek. Če v zadnjem slučaju ni pravočasno pomoči, se zastrupljenje širi, teleta dobijo hromoto in poginejo. Pravočasno pomoč večšega in pravega živinozdravnika je tedaj vsekakor umestna, sicer je pa v tej boleznij govorica v XX. poglavju knjige „Soseba Razumnika govedoreja“, ki se dobiva pri naši družbi po 1 K.

Vprašanje 318. V svoj čebelnjak v ribniškem okraju sem sprejel od čebelarja na Dolenjskem čebele, a občina zahteva od vsakega panja po 20 vinarjev pristojbine za ubožni zaklad, češ da je občina sklenila to pristojbino za čebele, ki se privedo na pašo. Ali je občina na Kranjskem upravičena zahtevati pristojbino od čebelnih panjev, ki se privedo na pašo, in če ne, kam naj se pritožim? (M. V. v S.)

Odgovor: Na Kranjskem imamo poseben zakon, ki določa, ktere pristojbine sme občina pobirati. Dotične pristojbine mora najprej občinski odbor skleniti in potem deželni odbor potrditi. Med temi pristojbinami pa ni omenjena pristojbina za čebele, ki pridejo na pašo. Vaš občinski odbor o kaki taki pristojbini za čebele sploh ni mogel sklepati, in če je sklep, sklep ni veljaven ter Vam ni treba ničesar storiti, temveč kar kratkim potom odločno zavrnite zahtevo plačila omenjene pristojbine.

Vprašanje 319. Poslal sem prezimit svoje čebele v kranjski del Vipavske doline, in neki tamošnji posestnik mi veleval, sklicuje se na nov zakon, naj čebele nazaj vzamem, češ da se stem njemu godi škoda. Ali je res za Kranjsko kak nov zakon, ki prepoveduje dajati drugim čebele v prezimovanje? (A. L. v P.)

Odgovor: Takega zakona nimamo na Kranjskem, zato Vam v naši deželi nihče ne more prepovedati, dati čebele

v deželi sami kam v prezimovanje. Pač ima § 383. drž. zak. določilo: „Kako je preprečiti ropanje medu po tujih čebelah, to določijo politični zakoni.“ — Za Kranjsko pa tak političen zakon še ni izdan, zato je to določilo za našo deželo brezpomembno.

Vprašanje 320. Ali se sme živinčetu, ki ga napenja, dajati salmiak in ali mu kaj škoduje? (A. P. na Z.)

Odgovor: Salmiak ni sredstvo proti napenjanju govedi in ga torej ni treba dajati; škodljivo sicer ne vpliva, če se ne daje ravno v veliki množini, vendar je salmiak smatrati le za zdravilo proti katarom v želodcu in v pljučih.

Vprašanje 321. Ali tobakova voda škoduje živini, če se ji da za zdravilo? (M. G. v Z.)

Odgovor: Vaše vprašanje je prav čudno; kajti če ne veste, ali je tobakova voda škodljiva za živino ali ne, potem je ne morete dajati za zdravilo. Tobakova voda sploh ni notranje zdravilo, ker ima v sebi močan strup, „nikotin“, ki močno vpliva na možgane in čutnice hrbitišča. Nikotin povzroča nemirnost, tresenje, nemirno dihanje, zavijanje oči, krče in otrpnenje. Nikotin more povzročiti smrt vsled otrpnenja dihal.

Vprašanje 322. Za obdelovanje svoje parcele imam služnostno pravico do zasebnega pota čez svet nekterih sosedov. Sedaj sem dobil v last še drugo parcelo, kamor morem po istem potu, pa sosedje, lastniki pota, mi to branijo, češ da moram v to svrhu od njih pridobiti posebno dovoljenje, oziroma mi dovolijo pot z enkratnim odkupom. Če imam služnostno pravico do kakega pota, ali ne ostane ta za vse slučaje? (A. L. v T.)

Odgovor: Kolikor moremo iz Vašega vprašanja posneti, imate Vi služnostno pravico do vožnje po zasebnem potu le v svrhu obdelovanja prvotne parcele. Porabiti pot za obdelovanje dokupljene parcele pomenja razširjenje služnostne pravice, ki ni dopustno in je v protislovju z namero zakonodajstva, ki po možnosti hoče omejiti služnostne pravice. Vaši sosedje, posestniki omenjene zasebne poti, imajo torej prav, zato morate dobiti za vožnjo v svrhu obdelovanja druge parcele posebno dovoljenje, oziroma morate pravico kupiti. Iz previdnosti dajte potem dobljeno novo pravico vknjižiti.

Vprašanje 323. Med mojim posestvom in posestvom mojega sosedu so mejniki in sploh vsa mejna znamenja izginila, zato želim postaviti nove mejnike, čemur se pa sosed brani, in zato vprašam, kaj naj ukrenem? (M. P. na Z.)

Odgovor: Če meja ni preporna, potem ima v tem slučaju § 850. drž. zakona veljavo, ki slove: „Če so bila mejna znamenja na katerikoli način tako prestavljena, da jih ni več videti, potem ima vsak sodeležnik pravico zahtevati obnovljenje mej. Udeleženi sosedje so k temu delu povabiti, meje je natančno popisati ter je stroške razdeliti po razmerju dolžine meje.“ — Vso zadevo more izvršiti sodišče izvensporno in morajo stroške poplačati udeleženci, četudi se kdo izmed njih temu protivi. Če je pa meja sporna, potem je pa uvesti tozadevno redno postopanje pri sodišču.

Vprašanje 324. Neka vdova ima užitek od neke parcele, a se sedaj nahaja v Nemčiji pri neki svoji hčeri. Sedaj bi rada dala to svojo parcelo v užitek in obdelovanje drugi hčeri, ki je blizu doma. Pri nas so ljudje mnenja, da mora vdova odkazani svet sama obdelovati in užitek rabiti, če ne, izgubi užitkarsko pravico. Kaj je resnice na tem? (A. P. v K.)

Odgovor: Vdova more za užitek po katerikoli potu izročeno ji posestvo dati obdelovati tistemu, ki ga ona določi, in sme svoj dosmrtni užitek za čas svojega življenja po svoji volji kakemu drugemu prepustiti ter zaradi tega nikakor ne zapade pravica do užitka, dokler je živa, in sicer bodisi

v zmislu oporoke ali kake druge pravomočne pogodbe. To seveda velja le za užitek od kake parcele, dočim n. pr. ne more komu drugemu odstopiti hrane, ki ji je izgovorjena v hiši, a tudi ta pravica do njene smrti ne preneha, četudi se iz ktereakoli razloga več let take svoje pravice ne poslužuje.

Vprašanje 325. Kupil sem na semnju par volov s pogojem, da sta brez napake, in sicer tudi glede porabnosti za delo. Čez par dni sem doznal, da je en vol hudoben in bode ter zato ni raben za vpreganje, oziroma za delo, zato sem vola prodajalcu vrnil, ki jih je tudi vzel ter mi je vrnil kupnino, a si je pridržal 10 K, češ da ima sedaj v to svrhu pravico, ker se je izkazalo, da vola nista brez napake. Ali ima prodajalec prav, in če ne, kaj mi je ukreniti? (A. Ž. v Č.)

Odgovor: Prodajalec volov je sam priznal, da je zavezan vola nazaj vzeti, ker ne odgovarjata dogovorjenim pogojem, in je bil dolžan vrniti vso kupnino. Ostanek imate torej pravico terjati, in če ga ne da, ga izterjajte sodnim potom.

Vprašanje 326. Na hrvaško-kranjski meji ob vodi Čabranka je zgradila hrvaška vlada novo cesto, in sicer deloma v strugi, zato se sedaj voda odvraca na kranjsko stran in nam dela ob povodnjih veliko škodo na njivah in travnikih. Ali je hrvaška vlada vsled svojega početja zavezana skrbeti za varnost vodne obali na kranjski strani? (A. Ž. v Č.)

Odgovor: Oškodovanje kranjske obali ob vodi Čabranci je zakrivila hrvaška vlada z zgradbo ceste, in zato je ona dolžna skrbeti, da se Vam ne godi škoda. Uvesti je torej vodopravno postopanje, in v to svrhu se morate obrniti do svojega okrajnega glavarstva, ki je zavezano vse potrebno ukreniti.

Vprašanje 327. Imam nekaj ameriških trsov, ki sem Vam od njih poslal nekaj listja. To trsje sicer cveta, a ne rodi, vendar v moji težki ilovnati zemlji, ki je lapornata, prav bujno uspeva in bi ga rabil za podlogo k cepitvi domačih trt. Ali kljubujejo te ameriške trte trtni uši in ali jih lahko rabim za polloge, daš pri nas še ni trtne uši, pa se je je gotovo nadejati? (F. K. v S.)

Odgovor: Kolikor smo mogli dognati, je poslano listje od ameriških trt „aramon rupestris“ in od „riparije“, ki sta obe prav dobri podlogi za cepljenje in bosta v Vaši zemlji kljubovali trtni uši.

Vprašanje 328. Pri meni je nekdo kupil vinski mošt in je bil z njim zadovoljen. Čez 14 dni mi je prišel povedat, da mošt ni tako dober kakor poprej in me sili, naj ga nazaj vzamem ali pa polovico kupnine povrnem. Imam še nekaj tega mošta doma, ki je prav dober. Ali me more kupec siliti, naj mošt nazaj vzamem, oziroma naj mu vrnem polovico kupnine, in v katerem času sme kupec mošt vrniti? (F. V. v M.)

Odgovor: Če je kupec mošt sam poskusil in sklenjeno kupčijo potrdil, potem sploh nima pravice kupčije razdreti, seveda, če ste mu Vi v resnici kupljeni mošt poslali. Če se je pa kupčija pismeno zvršila in kupec ni mošta poprej poskusil, potem je on pač upravičen v primernem času mošt vrniti, oziroma Vam ga dati na razpolaganje, če mošt ni odgovarjal pismenemu dogovoru. Po trgovskem pravu je smatrati za primeren čas tisti, ko se kupec lahko prepriča o kakovosti blaga. Kupec je v tem slučaju mogel spoznati kakovost mošta že prvi ali drugi dan po prejemu, zato po preteku štirinajstih dni tudi v tem slučaju ni upravičen več ugovarjati sklenjeni kupčiji ter zahtevati vrnitev blaga ali znižanje cene.

Vprašanje 329. Ali se smejo starejše trte presajati, v katerem času in ali se sme od trt otresti vsa zemlja? (F. S. v K.)

Odgovor: Pojm „starejše trte“ je jako obširen in zato na vprašanje ni mogoče kar nakratko odgovoriti. Če so trte že zelo stare, potem imajo daleč naokrog razširjene korenine in jih ni tako lahke presajati, daš se presajena trta vobče prav rada prime. Če menite le nekaj let stare trte, potem njih presajanje ni nič težkega in se jim pri presajanju lahko vsa prst otrese. Taki trti je glavno, t. j. srčno korenino toliko prirezati, da gre vsa v narejeno jamo ali v rigolan svet, in stranske korenine je močno skrajšati ter vrhnje korenine, tudi rosne imenovane, je popolnoma odstraniti. Presajanje trt se s pridom vrši ob času, ko so mrtve, torej od pozne jeseni do zgodnje pomladi, ker se takrat kmalu zbudi v njih življenje, delajo se nove lasne koreninice s kapicami, ki so edine zmožne jemati hrano iz zemlje. V nasprotnem slučaju, t. j. če mora trta dolgo časa čakati na ozelenjenje, kaj rade gnijejo drobne postranske korenine in ne morejo potem več pogosti omenjenih neobhodno potrebnih lasnih korenin.

Vprašanje 330. Imam veliko divjega kostanja, zato vprašam, če je divji kostanj dobro krmilo za prasiče, ki ga zelo radi jedo, in koliko ga je dajati na dan enemu prasiču? (S. K. v K.)

Odgovor: Divji kostanj je prav dobro krmilo za prasiče in v primerni množini pokladan tudi zdravilno dobro vpliva, ker vsled svoje sestave krepi vse telo, zdravi prehlajeno sluzno kožo dihal in spolovil, malokrvnost in preganja razne gliste v črevih. Divji kostanj ima v sebi precej čreslovine, potem grenkih snovi in „saponina“, ki vse skupaj povzročajo popisani učinek; če se pa tega krmila le preveč poklada, pa more povzročiti tudi zaprtje. Iz tega razloga nam je biti previdnim glede množine pokladanega divjega kostanja pri prasičih, ki jim dela jako dober, okusen in trd špeh, enako kakor pri krmljenju z želodom. Odraslim prasičem, ki se pitajo, se more pokladati na dan 2 do 3 kg divjega kostanja, in sicer z ozirom na velikost živali. Preden se preide do najvišje množine, je polagoma, od dne do dne, večati množino, da se živali, oziroma njih organizem, počasi privadi na to krmilo. Samoobsebi umevno je pokladati le zdrav divji kostanj; plesniv plod je skrbno odbirati. Kostanj, ki se hrani na kupu, se hitro spridi, zato ga je kar najprej mogoče na kak način po možnosti posušiti. Na peči ali v krušni peči, ko se je pečen kruh iz peči vzel, se divji kostanj prav preprosto suši. Posušen kostanj je boljše krmilo kakor svež in ga zato žival tudi večjo množino prenese.

Vprašanje 331. Ali je kaj resnice, da na Krasu ne gre gnojiti z umetnimi gnojili? (A. N. na P.)

Odgovor: Pogoj za rast rastlin na Krasu je isti kakor povsdi drugod, in če naj rastline uspevajo, morajo tudi dobiti potrebnih redilnih snovi. Z umetnimi gnojili damo rastlinam gotove redilne snovi, in če teh na Krasu v zemlji primanjkuje, kar je prav gotovo, potem umetna gnojila na Krasu ravno tako dobro služijo, kakor drugod. Ustreči je seveda rastlinam z vsemi potrebnimi redilnimi snovmi, in če se le enostransko gnoji, t. j., da se dajo le nekatera gnojila, potem seveda ni pravega uspeha ne na Krasu in tudi ne drugod. Porabo umetnih gnojil je vsakako prav razumeti in dolžnost vsakega kmetovalca je, da se o njej pouči. Omenjena trditev glede Krasa je le prazen izgovor starokopitnežev, ki še nikdar niso rabili umetnih gnojil, ali pa tozadevnih poskusov niso znali narediti.

Vprašanje 332. Ali je rdeča pesa ali korenje boljša krma za prasiče; je li res pesa nevarna prasičem; katero izmed teh dveh krmil ima več redilnih snovi v sebi? (I. I. v P.)

Odgovor: Pesa kakor korenje sta si glede redilnosti precej enaka in sta do gotove meje enako dobri krmili, ki celo zdravilno vplivata. Pesa kakor korenje imata pa v sebi snovi, ki v veliki meri zavžite škodujejo zdravju živali in se škodljivost pokaže zlasti v nastopivši driski. Teh krmil se torej sme prasičem toliko pokladati, da se ne pokaže driskujoč učinek. Z ozirom na velikost in starost prasičev, se sme dati enemu na dan 1 do 2 kg sirove pese ali korenja, ali pa 2 do 10 kg kuhanih teh krmil. Obe ti krmili sta malo redilni in je seveda poleg njih pokladati tudi močna krmila.

Vprašanje 333. Ali je vdova mlinarja upravičena zvrševati mlinarsko obrt naprej s pomočjo svojega osemnajstletnega sina, ki ni v mlinarski obrti izučen? (M. Ž. v R.).

Odgovor: Glasom novega obrtnega reda z dne 16. avgusta t. l. mlinarstvo ni všteto med rokodelske obrti, in zakon pravi, da so vsi obrti, ki se ne proglašajo za rokodelske ali koncesionirane, svobodni obrti. Iz tega sledi, da dotična vdova sme s svojim sinom zvrševati mlinarsko obrt, četudi sin ni bil v njej izučen.

Vprašanje 334. Ali sme najemnik lova hoditi po kmečkih njivah in senožitih, kadar je lov dovoljen, oziroma takrat, ko ne smejo divjačine streljati? Ali imajo lastniki zemljišč zaradi škode po lovcih in psih pravico do odškodnine po § 14. zakona o obrambi poljščine? (I. B. v R.).

Odgovor: Za lovce velja zastareli cesarski patent z 28. februarja l. 1786., ki v § 2. določuje, da se sme vršiti lov, v kolikor se stem ne oškoduje katerikoli posestnik, za kar bi ga moral lovski lastnik odškodovati. Glasom § 14. je pa prepovedano sploh loviti po setvah in obdelanih zemljiščih ktereikoli vrste in pred trgatvijo po vinogradih ter noben izgovor ne velja. Za Kranjsko imajo poleg tega veljavo določila zakona z dne 19. maja leta 1889. glede povračila škod, storjenih po lovu in divjačini. Prvi odstavek prvega paragrafa tega zakona določa: Vsak, ki je upravičen zvrševati lov, je dolžan povrniti škodo, ki jo pri zvrševanju lova naredi on sam, njegovi lovski gostje in pomožno osebje kakor tudi pri lovu uporabljeni psi. — V zmislu tega zakona je škoda naznaniti okrajnemu glavarstvu, in to mora potem vse potrebno ukreniti. — Na podlagi zakona o obrambi poljščine se ne more zahtevati povračilo škode, storjene po lovu.

Vprašanje 335. Spomladi sem nasadil več tisoč smrek, ki so lepo rasle in so se dobro razvile. Ob sedanjem dolgotrajnem deževju so naenkrat vse porjavele, in gozdar, ki sem ga vprašal za svet, me je potolažil in je dejal, da se ne posuše. Smreke rasejo na senčnatem kraju, v precej puhličasti zemlji. Ali bi bilo koristno smrekam gnojiti in sčim? (L. Z. v P.).

Odgovor: Mi nismo videli Vašega smrečjega nasada in se torej moramo strinjati z izrekom gozdarja-veščaka, ker je prav lahko mogoče, da je bila mokrota povod porjavenju smrek, ki se spomladi bržkone zopet popravijo. Obilna mokrota rastline ovira, da ne morejo zavživati dovolj redilnih snovi, zlasti če je v zemlji malo rudninskih redilnih snovi. V takem slučaju je celo umestno primerno gnojenje, in mi Vam iz svoje izkušnje prav toplo priporočamo sedaj ali pozimi gnojiti smrekam s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo, ker imata ti gnojili pri mladih gozdnih nasadih izredno velik učinek.

Vprašanje 336. Ktera klaja je najboljša za teleta v prvem letu, če primanjkuje mleka? (P. G. v B.).

Odgovor: Seveda je mleko najboljšo krmilo za teleta v prvem času in dokler je mogoče če ga pa primanjkuje in smo prisiljeni teleta zgodaj odstavit, ozirom jim ne moremo

dajati mleka, potem je za mlada teleta najboljša krma mehko in sladko seno ter kot močna krma v pričetku strto in pozneje celo žito, (oves ali ječmen). Kot močno krmilo za teleta so posebno priporočene lanene tropine, ki imajo v sebi veliko redilnih snovi in poleg tega tudi veliko rudninskih snovi, ki pomagajo tvoriti močno okostje.

Vprašanje 337. Jazbec je naredil v vinogradu veliko škodo, ki je najemnik lova noče povrniti, češ da jazbec ni lovska žival, da bi bil zanjo odgovoren. Ali je najemnik lova zavezan povrniti škodo, storjeno po jazbecu? (T. A. v G.).

Odgovor: Glasom odloka ministrstva za notranje zadeve z dne 18. junija l. 1878., št. 7638., ni smatrati jazbeca za škodljivo roparsko žival, temveč ga je šteti med lovsko divjačino in zato je najemnik lova dolžan povrniti škodo, ki jo jazbec povzroči.

Vprašanje 338. Posekan bukov gozd hočem zasaditi s kostanjem, zato vprašam, kako naj to naredim, ali s saditvijo kostanja ali s saditvijo kostanjevih sadik? (J. K. v D.).

Odgovor: Na oba načina morete doseči svoj namen. Kostanjevi plodi se sedaj jeseni vsade v 4 do 5 cm globoke jamice, ali pa se z motiko ruša tako globoko odvdigne, pod njo se dene kostanj in ruša se nazaj pritrdi. Vsadita se lahko po dva kostanja na eno mesto, in če potem oba poženeta, se pa slabejša rastlina odstrani. Kostanj je po 1 m saksebi saditi in v posekanem bukovem gozdu so za saditev najprimernejši prostori tik štorov, ker je tamkaj zemlja spočita, je rahla in živina vzkaljenih rastlin ne more tako lahko pohoditi. Hitreje se pride do cilja, če se posade dveletne kostanjeve sadike, ki se pred saditvijo skrajšajo na dve očesi. Tudi korenine je seveda primerno prikrajšati, kakor pri saditvi sadnega drevja.

Vprašanje 339. Ali pokladanje odtisnjenih grozdnih tropin med kuhano peso res škoduje brejim kravam, kakor pri nas nekateri trdijo, ker tako krmljenje krave neki izvržejo? (I. U. v I.).

Odgovor: Pokladanje svežih vinskih tropin govedi ni zdravo, ker imajo take tropine 3 do 5 % alkohola v sebi, ki vpliva na živino vpijančljivo in torej med drugim tudi prav lahko povzroči izvrženje. Če pa tropine skupaj s peso kuhate, potem jih smete brez skrbi pokladati, ker s kuhanjem izpuhti alkohol. Tropine so samensebi, če nimajo alkohola v sebi, prav dobro in redilno krmilo, ter jih sme odraslo govedo dobiti na dan 2 do 3 kg.

Vprašanje 340. Ali se kosilni stroj za travo tudi lahko rabi na travniku, ki ni čisto raven, za koliko delavcev dela tak stroj in koliko stane? (M. B. v G.).

Odgovor: Dandanes imamo že jako izvrstne kosilne stroje za travo, ki tudi dobro delujejo na travnikih, ki niso popolnoma ravni. Dober kosec pokosi pri deseturnem delu dobro tretjino hektara, dočim dober kosilni stroj pokosi v istem času 4 in tudi več hektarov. Po kosilnih strojih smo danes prisiljeni tudi zato segati, ker največkrat delavcev sploh ni dobiti. Kosilni stroj dobre sestave stane danes okoli 500 K.

Vprašanje 341. Imam precej veliko njivo obsejano s pšenico. Njiva je pusta, zato jo hočem zagnojiti z umetnimi gnojili in vprašam, kakšna gnojila bi bila primerna za ozimno pšenico? (I. P. v L.).

Odgovor: Pšenica naj dobi pri gnojenju najvažnejših redilnih snovi, in sicer fosforove kisline, kalija in dušika. Fosforove kisline damo s Tomasovo žlindro, s kostno moko ali s kakim superfosfatom. Prvi dve gnojili se rabita jeseni in je potem z njima obenem potresti tudi kalijevo umetno

gnojilo. V to svrhu priporočamo kalijevo sol. S superfosfatom je gnojiti šele spomladi, in če se to gnojilo rabi, se lahko takrat obenem z njim trosi tudi kaljeva sol. Dušik se da s polivanjem z gnojnico, ali pa se ozimna spomladi potrese s čilskim solitrom, ki je dušičnato gnojilo.

Kmetijske novice.

Oddaja plemenskih kobil. C. kr. ministrstvo za domobranstvo je sklenilo za leto 1908. zopet več plemenskih kobil brezplačno v omejeno posest oddati zanesljivim konjerejem. Dotične kobile žlahtnega plemena postanejo čez 6 let last konjereja. V teh šestih letih so pa zavezani kobilu pravilno rediti in pravilno z njo ravnati, jo rabiti za plemo ter žrebeta vzgojiti za c. kr. domobranksko upravo, ki žrebeta ali enoletna, dve- ali triletna proti plačilu 100 K, oziroma 350 K oziroma 700—800 K od posestnika prevzame, da jih nadalje sama vzreja. Za take kobile smejo prositi le konjereji. Prošnje je poslati do 15. novembra 1907 konjerejskemu odseku c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Prva letošnja vinska semnja sta se vršila: v četrtek 24. t. m. v Krškem in v soboto 26. t. m. v Novem mestu. Vinski semenj v Krškem je bil od vseh dosedaj tam prirejenih semnjev najbolj obiskan. Prišlo je izredno mnogo vinskih trgovcev in gostilničarjev iz vse Kranjske in tudi od drugod. Došlo je seveda tudi veliko vinogradnikov, in ker so nudili dobro blago, se je zato kupčija živahno razvila. Prodalo se je kak' h 3000 hektolitrov vina, kar je gotovo lepa množina. Na vinskem semnju v Novem mestu je bila kupčija manjša, to pa zaradi slabe udeležbe, ki jo je zakrivilo izredno slabo vreme.

Prvi shod slovenskih perutninarjev in rejcev malih domačih živali, ki ga je priredilo prvo slovensko perutninarsko društvo v Trzinu 27. t. m. v Ljubljani, se je prav povoljno obnesel. Vzlic majhnemu zanimanju med našimi kmetovalci za perutninarstvo, ki je velikega gospodarskega pomena, se je na shodu vendar zbralo lepo število udeležencev in se je nadejati, da bo imel shod najboljše posledice. Obravnave na shodu je vodil predsednik perutninarskega društva gospod Lehmann iz Trzica. V imenu deželne vlade je pozdravil shod c. kr. vladni svetnik gospod vitez pl. Laschan, ki je sporočil, da kmetijsko ministrstvo iz službenih razlogov ni moglo poslati k shodu svojega zastopnika. Deželni odbor in našo družbo je zastopal deželni odbornik ter podpredsednik naše družbe komercialni svetnik gospod Povše, ki je pozdravljajoč navzoče udeležence zatrdil vsestranske podpore od strani deželnega odbora kakor od kmetijske družbe perutninarskemu društvu. O shodu samem in o vršilih se obravnavah ne poročamo podrobneje, ker izide tozadevno natančno poročilo v listu „Perutninar“ in je dolžnost vsakega, ki se zanima za perutninarstvo, da naroči ta list, oziroma pristopi kot ud k slovenskemu društvu perutninarjev v Trzinu.

Družbene vesti.

**** P. n. gg. družbene ude** uljudno opozarjamo, da se nabiralne pole za udnino za leto 1908. dopošljejo gg. načelnikom podružnic ta mesec, in sicer s prošnjo, da naj izvolijo udnino pobrati do 1. decembra t. l. Nektere ude prosimo za udnino kar naravnost, in te tudi prosimo, naj nam jo kmalu pošljejo, ker nam je sedaj laže urediti zadeve udov kakor ob novem letu, ko se delo tako silno namnoži.

**** Umetna gnojila za gnojenje travnikov jeseni,** in sicer Tomasovo žlindro in kalijevo sol, oziroma namesto zadnje kajnit, naj gg. družbeni udje izvolijo pravočasno naročiti, da bomo mogli naročitve tečno izvrševati, kajti jeseni je na železnicah silen naval in ni vselej mogoče blaga pravočasno dobiti.

**** Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba sedaj, ali jih bo imela jeseni nasledna v zalogi:

	16 %	18 %
Tomasovo žlindro,	po 6 K 10 h	6 K 70 h 100 kg

z vrečo vred.

Ta cena velja le za oddajo nadrobno v vrečah po 100 kg, dočim za oddajo podružnicam na vagone po 100 vreč more družba ceno še izdatno znižati. Podružnice, ki leže ob železniški progi Trst-Ljubljana, Reka-Ljubljana ali Trst-Bohinj-Jesenice-Trbiž in nazaj do Kranja in naroče poln vagon, imajo tudi dobiček pri voznini, ker potem družba ne vračuni vožnje do Ljubljane, ki je v gorenjih cenah zapopadana, temveč le resnično plačano voznino.

Rudninski superfosfat po 7 K 75 h 100 kg z vrečo vred.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kalijevo sol po 12 K 60 h 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—13 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg z vrečo vred.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

**** Lanene tropine** ima družba odslej vedno v zalogi ter jih oddaja po 19 K 100 kg z vrečami vred. Te tropine se oddajajo le v vrečah po 50 kg.

**** Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljke na zunan se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmu, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

**** Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti, po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinsko sol se izvršujejo, ki se zanja denar naprej pošlje. V navedeni ceni so všteti izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Vabilo

k občenemu zboru kmetijske podružnice v Begunjah (Gorenjsko), ki bo v nedeljo, 3. novembra t. l. ob treh popoldne v šoli.

Razen običajnih točk bo na sporedu tudi volitev načelnika in odbornikov ter pobiranje udnine za l. 1908.

Kmetijska podružnica v Begunjah (Gorenjsko),
dne 26. oktobra 1907.

Odbor.

Semenj za namizno sadje, združen s premo- vanjem sadja glede kakovosti in pravil- nega vkladanja v primerne posode za trg,

priredi

c. kr. kmetijska družba kranjska v Ljubljani
od sobote 30. novembra do ponedeljka 2. decembra
t. l. v veliki dvorani „Mestnega doma“ v Ljubljani.

DOLOČBE:

1. Na semenj se pripusti le lepo namizno sadje, spravljeno v zaboje, sode ali druge primerne posode.
2. Najmanjša množina je 5 kg eneiniste vrste jabolk ali hrušek.
3. V vsaki posodi sm. biti spravljena le ena vrsta jabolk ali hrušek.

4. Pošiljatelj sadja, ki ga mora na svoje stroške v Ljubljano dovesti, mora razločno naznaniti ceno sadju, ki naj se po nji prodaja.

5. Udeležniki semnja, ki pošljejo v Ljubljano le del svojega sadja, naj istotako družbi sporoče, koliko enakega sadja imajo še doma in so pri volji prodati ga po označeni ceni tistim, ki se zanje zglase.

6. Sadje je poslati lepo spravljeno v lične zaboje ali sode. Opozarjamo na tozadevno navodilo, ki je razglašeno v 19. štev. »Kmetovalca« z dne 15. oktobra t. l. Posebni odtisi tega navodila se dopošljejo tistim, ki se zanje zglase in prilože 10 vinarsko pisemsko znamko.

7. Na semnju razstavljeno sadje se bo obdarovalo, če to zasluži, z denarnimi darili. Darila so določena za kakovost sadja in za pravilen zavoj.

8. V soboto 30. novembra in v nedeljo 1. decembra bo sadje razstavljeno. K razstavi imajo prost vstop udeležniki semnja, dočim se bo od drugih pobirala vstopnina po 20 vinarjev.

9. Ta dva dneva bodo družbeni uslužbenci imeli pravico razstavljeno sadje prodajati z zavojem vred po ceni, ki jo pošiljatelj sadja določi, a sadje se bo smelo odnesti šele v ponedeljek, dne 2. decembra.

10. V ponedeljek, 2. decembra, bo prost vstop za kupce sadja in se bo poprej neprodano sadje oddalo na javni dražbi v celih zabojih ali sodih in bo v ceni vračunjen tudi zavoj.

11. Udeležitev na sadnem semnju je prijaviti do

15. novembra t. l.

podpisani družbi ter mora priti za semenj določeno sadje naj-
kasneje do

28. novembra t. l.

v Ljubljano.

12. Udeleženci sadnega semnja se z zglasitvijo obenem zavežejo, da so zadovoljni s predstojecimi pogoji.

Sadni semenj, oziroma razstava na prodaj postavljenega sadja se odpre v soboto 30. novembra popoldne ob štirih ter bo odprt ta dan do sedmih zvečer, v nedeljo, 1. decembra, bo odprt sadni semenj od osmih zjutraj do sedmih zvečer in v ponedeljek, 2. decembra, se prične razprodaja še neoddanega sadja ob osmih zjutraj.

Sadni semenj je namenjen samo za kranjske sadjarje, ter ima namen spraviti pridelovalce namiznega sadja v neposredno zvezo z odjemalci sadja, ki zlasti o Sv. Miklavžu in za Božič potrebujejo lepo namizno sadje. Ta sadni semenj je prvi poskus, ki se bo ob dobrih sadnih letinah redno ponavljal, če se poskus obnese in se zlasti dosežejo za pridelovalce sadja boljše cene z izključitvijo prekupcev, zato se bo prva dva dni sadje prodajalo izključno samo konsumentom.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 7. oktobra 1907.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Šturji, ki bo dne 17. novembra 1907 ob treh popoldne v hiši gosp. Ivana Šapla v Šturji.

S P O R E D :

1. Poročilo načelnika.
2. Poročilo o računih.
3. Volitev novega odbora.

Opomnja. Če se ob zgoraj določenem času ne snide za-
dostno število udov, se bo pol ure pozneje vršil občni zbor z
istim sporedom, ne glede na število navzočih.

Načelstvo kmetijske podružnice v Šturji,

dne 24. oktobra 1907.

Anton Šapla, načelnik.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice na Planini nad Vipavo
dne 3. novembra 1907. ob 3 popoldne pri Štrancarjih v Polj-
šakovi hiši.

S P O R E D :

1. Predložitev računov za leto 1907.
2. Vpisovanje novih udov.
3. Pobiranje udnine za leto 1908.
4. Posamezni nasveti in predlogi.

Planina dne 22. vinotoka 1907.

I. Poljšak, načelnik

V a b i l o

Podružnica c. kr. kmetijske družbe kranjske na Raki pri
Krškem priredi svoj I. kmetijski sestanek v nedeljo, 10. no-
vembra ob treh popoldne v prostorih ljudske šole na Raki.

S P O R E D :

1. Nagovor sklicatelja.
2. Predavanje gospoda deželnega komisarja za sadjarstvo in vinstvo Fr. Gombača.
3. Vpisovanje novih udov in pobiranje udnine za l. 1908.
4. Razgovor o skupnem nakupu umetnih gnojil.
5. Razni nasveti in predlogi.

Kmetijska podružnica na Raki,

dne 25. oktobra 1907.

Ivan Varšek, načelnik.

Listnica uredništva.

M. P. v Z. Kako zatirati žitnega molja, smo obširno od-
govorili v odgovoru na 253. vprašanje v 15. številki letošnjega
»Kmetovalca«.

A. L. v T. Na svoje drugo vprašanje najdete odgovor v 18.
številki letošnjega »Kmetovalca«.

M. H. v L. Pot, ki jo imajo Vaši sosede iz svojega gozda
čez Vaš svet, velja le za gozdne pridelke iz njih gozdov, ne pa
za kupljeni les iz drugih gozdov, ker bi to bilo nedopustno raz-
širjenje služnostne pravice.

A. N. na P. Travniki je pognojiti s Tomasovo žlindro in z
drugimi gnojili jeseni. Oves ne gre jeseni sejati, ker ni ozimno
žito. — Vinograd gnojiti z umetnimi gnojili brez čilskega solitra
je le tedaj primerno, če zemlja dobi na kak drug način prepo-
trebnega dušika.

I. K. v D. Slovenske knjige o reji kuncev še nimamo, pač
pa najdete tozadeven pouk v listu »Perutinar«, ki izhaja v Trzinu
na Gorenjskem. Ta list se namreč peča tudi z rejo malih domačih
živali, kar so tudi kuncji.

S. K. pri S. T. Če se dotična služba ni opravljala, potem
tudi plačila zanje ni odrajtati; vendar vam ne priporočamo tožariti
se, ker je taka tožba silno težavna in spojena s hudimi nepravilnostmi.
Vsekako ste upravičeni odreči plačilo za tisti čas, ko se služba po
nikomer ni opravljala.